

Mi Franc Jožef Pervi, po milosti božji cesar avstrijski, kralj ogerski in česki, kralj lombarški in benéški, dalmaški, hrovaški, slavónski, gališki, lodomerski in ilirski; kralj jeruzalemski i. t. d., nadvojvoda avstrijski, véliki vojvoda toškanski; vojvoda lotrinski, solnograjski, štajarski, koróški, krajnski, véliki knez erdélski, mejni grof moravski; vojvoda zgornje in doljne Šlézije, Modene, Parme, Piačence in Gvastale, Avšvica in Zatora, Téšna, Friúla, Dobrovnika in Zadra; poknéženi grof habsburški, tirolski, kiburški; goriški in Gradiške; knez Trienski in Briksenški; mejni grof zgornje in doljne Luzice in Istrije; grof Hohenembsa, Feldkirha, Bregenca, Sonenberga i. t. d.; gospód Tersta, Kotara in slovenske pokrajne.

Ko so blizo pred létam Naš presvitli sprednik v vladarstvu, cesar Ferdinand Pervi, splošne želje po sedanjemu času primérjenih deržavnih popravah z obljubo svobodnih naprav voljno dopolnili, so se po céli deržavi občutki hvaležnosti in veseliga pričakovanja na znanje dali. Pa le malo so bili poznejši prigodki v priméri s takó pravičnim upanjem. Stan, v katerim se današnji dan domovina znajde, napolnuje Naše serce z bitko žalostjo. Notranji mir je iz njé pobégnil. Obožanje žuga nekadaj takó blagoslovenim deželam. V glavnim in stolnim Našim mestu Dunaju terjajo v Našo veliko žalost in desiravno je véci dél njegovih prebivavcov dobriga duha, neprenehane naklepovanja pozamesnih hudobnežev še zmiram posebno ojstrost. Puntarska vojska gloda nad enim délam Našiga ogerskiga kraljéstva. V drugi kronni deželi zavéra vojskini stan vpeljanje redovnih razmér, in kjer še scer vunanji pokoj obstóji, tava na tihim hudi duh nezaupljivosti in razpertije, in si íše tovaršije.

Tako žalostni prigodki niso nasledki svobode, ampak le njeniga napčniga obračanja. Ti razvadi v okóm priti, in prekucii konec storiti, je Naša dolžnost in Naša volja.

V razglasu 2. dan grudna smo upanje naznanili, de bomo z božjo pomočjo in v soglasnostjo s Svojimi ljudstvi tako srečni, vse dežele in narode cesarstva v eno veliko deržavo združiti. V vsih deželah Našiga veliciga cesarstva so bile te beséde z veseljem sprejéte; zakaj one so bile glas že davno občutene, zdaj od vsih spoznane potrebe. V prerojenji vesoljniga cesarstva, in v tesnejši zvézi njenih dežel spozná blagi duh ljudstva prvo pogodbo, in nar gotovši poroštvo, de se bo razdjani réd in podkopano blagostanje zopet vernilo, in dobri in slavni časi zopet nastopili.

Med tem se je v Kromerizu od cesarja Ferdinanda Perviga skup poklican deržavni zbor zastran vstave za en del cesarstva posvetoval. Sklenili smo — gléde na stan, v kteriga je zbor mesca kozaperska stopil, in ki se z Naši rodovini dolžno zvestostjo malo zedinja — res de ne brez pomišljika, mu nadaljevanje tega veliciga déla zaupati. Nadjali smo se pri tém, de bo ta zbor dane razmére cesarstva pred očmi obderžal, in sebi izročeno délo kmalo téčno dogotovil.

Pa, Bogu bodi potoženo! Naše upanje se ni spnilo.

Po večmesčnim posvetovanju se vstava ni mogla dognati. Besedovanje, ktero ni samo resničnim okoljnostim cesarstva naravnost nasproti, temuč tudi vstanovljenje rodovniga pravniga stanú v cesarstvu ovéra, je vernitev pokoja, postavnosti in občniga zaupanja odložilo, v dobro mislečih deržavljanih hud strah delalo, in s silo orožja na Dunaji ravno se de premagani, v drugim délu Našiga cesarstva pa še ne popolnoma vkroteni prekucijski derhali nov pogúm in novo življenje dalo. Po tem takim se je sosebnó vse upanje omajalo, de bo ta zbor, desiravno je véliko vsiga spoštovanja vrednih mož v njem, svoje délo spéšno dokončal.

Med tem so premage Naše armade na Ogerskim veliko delo preroditve edíne Auvstrije, ktero smo si v poglavitno délo Svojiga življenja namenili, gotovosti približale, in tako je potrebno postalo, podlago tega déla stanovitno vterditi. Vstava, ktera ima ne le v Kromerizu namestovane dežele, temuč celo cesarstvo obseči, je, ki jo avstrijski narodi s pravično nepoterpežljivostjo od Nas pričakujejo.

Sklenili smo tedaj za vesoljno cesarstvo: Svojim narodam tiste pravice, svobode in deržavske naprave iz lastne volje in lastne cesarske oblasti dodeliti, ktero so Naš svitli stric in sprednik, cesar Ferdinand I. in Mi Samí jim obljubili, in ktere smo po svoji narboljši vednosti in vesti za nar bolj veličavne in koristne za blagor Avstrije spoznali.

Oznanimo tedaj današnji dan vstavno pismo za edino nerazdeljivo avstriansko cesarstvo, sklenemo tako državni zbor v Kromerizu, ga razpustimo in ukažemo, de se poslanci berž po naznanjenju tega sklepa razidejo.

Edinost cele države s samostojnostjo in s svobodnim razvitku posamesnih deželá, in močno oblast, ktera varje pravico in red v vesoljnim cesarstvu, s svobodo posamezniga človeka, vsih srenj in deželá Naše krone in mnogovertnih narodov v lepo zvezo spraviti — vstanovljenje krepke vladbe, ktera, ravno tako delječ od pretesniga vsrédja (Centralisation) kakor od razrušivniga razcepljenja, blagim močém dežele dovolj gibanja pripusti, in mir zoper unanje in notranje sovražnike varovati zamore — naprava varčniga, davke državljanam po mogočosti olajšajočiga, po očitnosti prigrigotavljeniga državniga gospodarstva — popolna rešitev (sfrajanje) gruntniga posestva od vsih dozdanjih dolžnost proti pravičnimu odškodovajnu, pri katerim bo država srednik — zavarovanje prave svobode po postavi: to so ravnila, ktere so Nas pri dodeljenju pričjočiga ustavniga pisma vodile.

Avstrijanski narodi! Skorej v celi Evropi so stebri držav omajani; skoraj povsod žuga razpad po neprenéhanim prizadevanju hudobne derhali. Pa de si ravno so nevarnosti velike, v kterih je Avstrija, v kterim je cela Evropa, vunder ne obupamo nad imenitno, blagoslovja polno prihodnostjo domovine.

Pri tem saupamo v pomoč vsigamogočniga Boga, ki še Naše cesarzke hiše nikoli ni zapustil. Zaupamo v blago voljo in zvestost Svojih ljudstev; zakaj med njimi je dobromislečih ljudi nezmerljiva večina. Zaupamo v pogumnost in čast Naše slavne armade.

Avstrijanski narodi! Zberite se okrog Svojiga cesarja, obdajte ga s svojo vdanostjo in djavno pripomočjó, in državna ustava ne bo mertva čerka ostala. Tabor bo vaše svobode, porošstvo mogočnosti, slave in edinosti cesarstva. Veliko je delo, pa dognalo se bo

„z sedinjeno močjo.“

Tako dano v Našim kraljevim glavnim mestu Olomucu četertiga Sušca v létu sveličanja tavžent osem sto devét in štiridesét, Našiga vladarstva v pervim.

Franc Jožef.

(L. S.)

Schwarzenberg. Stadion. Krauss. Bach. Kordon. Bruck. Thinnfeld. Kulmer.

Mi Franc Jožef pervi, po milosti božji Cesar Avstrijanski, Kralj Ogerski in Česki, Kralj Lombarški in Beneški, Dalmatinski, Horvaški, Slavonski, Galicije, Lodomerije in Ilirije, Nadvojvoda Avstrijanski, Vojvoda Lotrinski, Solnograški, Štajarski, Koroški, Krajski, Zgornje in Dolnje Šlezije, Veliki knez Erdeljski, Mejni Grof Marski, Pokneženi Grof Habsburžki in Tiroljski

i. t. d. i. t. d.

Ukažemo za naslednje dežele avstrianskiga cesarstva, namreč za nadvojvodstvo avstriansko nad in pod Anizo, za vojvodstvo solnograjsko, vojvodstvo štajarsko, za kraljestvo ilirsko, obsto-

ječe iz korožkiga in krajskiga vojvodstva, poknežene grofnije goriške in gradiškanske, mejne grofnije istrijske z njeno pokrajno — za pokneženo grofnijo tiroljsko in forarlberško, za kraljestvo česko, za mejno grofnijo moravsko, za vojvodstvo zgornje in zdoljnje lužiško, za kraljestvo gališko in lodomersko z vojvodstvom osvėškim in zatorskim in z velikim vojvodstvom krakovskim, za vojvodstvo bukovijsko, in poslednjič za kraljestvo dalmatinsko — v zpoznanje in varstvo politiških pravic prebivavcam tēh dežel, ki so jim po od nas prevzetim vstavnim državnim redu prigrigotvljene, po nasvetovanju Svojih ministrov, sledeče:

§. 1.

Popolna svobodnost vére in pravica domá svojo véro obhajati, je vsakimu prigrigotvljena. Vživanje državljanskih in politiških pravic ni v nikakoršni dotiki z véro; pa državne dolžnosti se ne smejo zavoljo vére vunder nikakor kratiti.

§. 2.

Vsaka od postave spoznana cerkev in véra ima pravico, službo božjo očitno v družbi opravljati; ona vredeje in oskerbuje svoje zadeve samostojno; ostane v poséstvu in vživanju naprav, štifting in denarnic, ki so za njene duhovske, šolske in dobrodélné namene narejene; vunder je, kakor vsako drugo društvo, splošnim deržavnim postavam podložna.

§. 3.

Vednost in njeni uki so svobodni. Učeliša in izrejša napraviti in v njih učiti, jima vsak deržavljan pravico, kateri se zamore po postavi skazati, de je za to pripraven. Za domače učenje ni treba taciga privoljenja.

§. 4.

Za splošno omiko ljudstva se ima z očitnimi napravami, in sicer v deželah, v katerih so prebivavci razniga jezika, se ima také skerbeti, de dobijo tudi narodi, kateri so po množini manjši, potrebne pomočke za olikanje njihniga jezika in za omikanje v njem. Za uk vere v ljudskih šolah skerbi njih cerkev ali véno društvo. Deržava (Staat) ima nad učelistvi in izrejštvi vikši oskerbništvo.

§. 5.

Vsak ima pravico z besedo, pisanjem, natisovanjem ali s podobami svoje misli svobodno naznaniti. Tiskarstvo nima cenzuri podverženo biti. Zoper napčno rabo svobodniga tiskarstva se bo posebna postava dala.

§. 6.

Vsak ima pravico prositi; prošnje pod občnim imenom smejo samo od gospósk in od postavno spoznanih družtev izhajati.

§. 7.

Avstrianski deržavljeni imajo pravico se zberati in zборе ali društva napravljati, ako namen, pomočki ali lastnost zberanja ali druževanja niso zoper pravico in zoper deržavo. Raba te pravice, kakor tudi pogodbe, s kterimi se take družtvine pravice zadobé, speljujejo ali zgodé, določi postava.

§. 8.

Svobodnost osebe ali peršone je zagotovljena. Oseba se sme, ako ni ravno pri hudo delstvu zasačena, samo po dovolj skazanem povelju, ki je od sodnika ali od po postavi od sodništva pooblastene gosposke prišel, zapréti. Vsako tako povelje se ima berž pri prijétju, ali nar pozneje v štiri in dvajsetih urah potém, tistimu, ki je prijét, na znanje dati.

§. 9.

Varstvena gosposka mora vsaciga, kteriga je zapérta, v osem in štiridesetih urah izpustiti, ali pa sodnji, kateri gré, odrajtati.

§. 10.

Hišna pravica je nedotakljiva. Prebivališé in pisma preiskovati ali pisma odvzeti je samo v postavi odločnih primerah in po postavni poti pripušeno.

§. 11.

Skrivnost pisém (listov) se ne sme dotakniti, in pisma (listi) se smejo samo o vojski ali pa sodnikovim povelju preč vzéti.

§. 12.

O vojski ali o nepokoji v deželi se znajo postave od §. 5. do vjemama §. 11., kakor čas ali kraj donese, ob veljavnost djati.

Postava bo to bolj natanjko določila.

§. 13.

Našimu ministerstvu je ukazano, de imajo za izgotovljenje teh postav do tistihmal, de se doveršene postave dajo, začasne postave osnovati in nam v poterjenje predpóložiti.

Dano v Našim kraljevím glavnim mestu Olomucu 4. Sušca 1849.

Franc Jožef.

(L. S.)

*Schwarzenberg. Stadion. Krauss. Bach. Kordon.
Bruck. Thinnfeld. Kulmer.*

Deržavna vladbina vstava

za

avstriansko cesarstvo.

I. Oddélek.

D e r ž a v a.

§. 1.

Avstriansko cesarstvo obstoji iz naslednjih kronnih dežel:

Iz nadvojvodstva avstrianskiga nad in pod Anizo, iz vojvodstva solnograjskiga, vojvodstva

štajarskiga, iz kraljestva ilirskiga, obstoječiga iz vojvodstva koroškiga, vojvodstva krajnskiga, pokneženi grofnjine goriške in gradiškanske, mejne grofnjine istrianske in mestne teržaške okrajne, — iz poknežene grofnjine tiroljske in forarlberške, iz kraljestva českihga, mejne grofnjine moravske, vojvodstva zgornje in doljnje siléškiga, iz kraljestva gališkiga in lodomerskiga z vojvodstvom ovšivskim in zatorskim in velikim vojvodstvom krakovskim, vojvodstvom bukovinskim, iz kraljestva dalmatinskiga, hrovaškiga in slavonskiga, s hrovaškim primorjem, reškim méstam in njegovo okrajno, iz kraljestva ogerskiga, iz velike knežije erdeljske s saksonsko deželó in z njo zopet zedinjeno krasnajska, srednje-solnoško in zaranško stolico, s kevarsko okrajno in zilaškim mestam vred, iz vojaške granice in iz lombardo-beneškiga kraljestva.

§. 2.

Te kronne dežele storé svobodno, samostojno, nerazdeljivo in nerazvezljivo avstriansko vstavno dedno samovladíjo (monarhio.)

§. 3.

Dunaj (Beč) je glavno mesto deržave in sedež deržavne oblasti.

§. 4.

Posameznim kronnim deželam se njihna svojostojnost znotrajnih mejá prigotovi, ktere ta deržavna vstava postavi.

§. 5.

Vsi narodi imajo enake pravice, in vsak narod ima nerazžaljivo pravico, svojo narodovnost in jezik varovati in omikovati.

§. 6.

Meje deržave in posamesnih kronnih dežel se smejo samó pod dani postavi premeniti.

§. 7.

Vsa deržava je ena sama coljna in kupčijska obkrajna. Medmésne coljnije (Binnenzölle) se ne smejo z nikakoršnim iménam vpeljati, in kjer take med posamesnimi obkrajnami deržave zdaj obstojé, se imajo berž ko je mogoče odpraviti. Posamesne kraje ali obkrajne iz coljne obkrajne izločiti in ptuje obkrajne v njo vzéti, ostane deržavni oblasti prihranjeno.

§. 8.

Gerb (Wappen) in farbe cesarstva in posamesnih kronnih dežel ostanejo pri starim.

II. Oddélek.

C e s a r.

§. 9.

Deržavna krona in krona vsake posamesne kronne dežele je po pragmatiskim naslednístvu in po avstrianskim hišnim redu, nasledljiva (erbljiva) v habsburgo-lotrinški (sedanji cesarski) rodovini.

§. 10.

Rodovinske postave, kadaj de je cesarjev naslednik polnoleten, potem kadaj se ima cesarjevemu nasledniku jerob ali naméstnik postaviti, ostanejo pri starim.

§. 11.

Cesar vzame k svojim dosadanjim naslovam (Titeln) še naslov veliciga vojvoda krakovskiga in vojvoda bukovinskiga.

§. 12.

Cesar se krona kakor avstrianski cesar. Posebna postava bo to bolj natanjko določila.

§. 13.

Cesar priseže pri kronanju na vladbino vstavo in to prisego storijo njegovi nasledniki pri kronanju, kakor cesarjevi namestovavci (regenti) pri nastopu namestništva.

§. 14.

Cesar je posvečen, nerazžaljiv in neodgovorljiv.

§. 15.

Cesar ima nar vikši povelje čez vesoljno armado ali sam ali pa po svojih vojskovodjih.

§. 16.

Cesar sklene mir in vojsko.

§. 17.

Cesar sprejme in pošlje deržavne poslance in sklene s ptujimi oblastniki pogodke (kontrakte.) Določbe v tacih pogodbkih, kteri deržavi nove davšine naložé, mora deržavni zbor dovoliti.

§. 18.

Cesar oznani postave in daje zadevne ukaze. Vsaki naredbi je treba razun cesarjeviga podpisu tudi podpisu eniga odgovorljiviga ministra.

§. 19.

Cesar zvoli in spustí iz službe ministre, deli vse deržavne službe, in plemenístvo (zlahntništvo, Adel), rede in imenitnosti.

§. 20.

V céli deržavi se govori pravica v cesarjevim imenu.

§. 21.

Cesarju gré pravica pousmiljenja, olajšanja in prizanešenja kazni (štrafinge), razun posebnih pravil zastran ministrov.

§. 22.

Pravica denarje kovati gré v cesarjevim iménu.

III. Oddélek.

Deržavljanske pravice.

§. 23.

Za vse narode deržave je le ena splošna avstrianska deržavna pravica. Deržavna postava bo določila, s kterimi pogodbami se avstrianska deržavljanska pravica zadobi, izgotovlja in zgubi.

§. 24.

V nobeni kronni deželi ne sme biti razloček med prebivavci ene in druge kronne dežele zastran deželnih ali strahovavnih pravic, v sodnístvu ali v razdeljenju očitnih davšin.

Pravno obstoječe obsojila sodnij vsih avstrijskih kronnih dežel so v vsih deželah enako veljavne in izgotovljive.

§. 25.

Vsaka oseba (persóna) se sme znotraj državnih mej preseliti, kamor se ji ljubi. Svobodo, iz države izseliti se, zadržuje samó vojašna dolžnost.

§. 26.

Vsaktero robstvo (Leibeigenschaft), vsaktero gruntno podložstvo ali podveržstvo je za vselej odpravljeno.

Sužnik, ki stopi na avstrijsko zemljo ali avstrijsko barko, postane svoboden (frei.)

§. 27.

Vsi avstrijski državljani so pred postavo enaki in so enakimu osebnimu (persónlich) sodništvu podverženi.

§. 28.

Očitne vradnje ali državne službe zamore vsak dobiti, kdor ima lastnosti za-nje.

§. 29.

Lastnina je v državnim varstvu; samo zavoljo občniga prida se zna proti odškodovanju po postavi prikratiti ali odvzeti.

§. 30.

Vsak avstrijski državljan si zna v vsih krajih države posestvo vsake sorte pridobiti, in po postavah pripušeno rokodelstvo imeti.

§. 31.

Vsak smé s svojim premoženjem znotraj državnih méj iti kamor hoče. Odpotnina (Abfahrts-gelder) od premoženja, ki gre v ptuje dežele, se sme samó takrat terjati, kadar vzajemnost (Reciprocität) nastopi.

§. 32.

Vsaka iz podložne vezi, ali razdeljene lastnine na ležeče posestvo upisana dolžnost ali davšina je odkupljiva, in prihodnje se ne sme pri deljenju lastnine na nikakoršno ležeče posestvo kaka neodkupljiva dolžnost upisati.

IV. Oddélek.

Srenja (soséska.)

§. 33.

Srenji se kakor podstavne pravice pripravijo:

- volitev svojih namestovavcov (poslancov);
- vzetje novih srenjčanov v srenjo;
- samostojno oskerbovanje njenih zadév;
- očitna naznanitev njeniga gospodarjenja, in sicer
- očitno opravilstvo njenih namestovavcov.

Bolj natanjsne pravila teh postavah srenjskih pravic in posebne pogodbe za vzetje srenjčana v kako srenjo, določijo srenjske postave.

§. 34.

Napravo kantonskih in kresijskih srenj (Bezirks- und Kreismeiuden) v oskerbljevanje njih občnih notranjih zadév bo posebna postava določila.

V. Oddélek.

Deželne zadéve.

§. 35.

Za deželne zadéve so spoznane:

I. Vse naprave

- zastran deželnega kmetijskiga obdelovanja,
- zastran očitnih zidarj, ki se z deželnimi pomočki delajo;
- zastran dobrodelnih naprav v deželi;
- zastran prevdarka stroškov in rajting v deželi;
 - in scer zastran deželnih dohodkov iz gospodarjenja deželnega premoženja, iz naklade davkov za deželne naméne, in iz porabljenja deželnega kredita, kakor tudi
 - zastran deželnih izdajkov, navadnih in ne-navadnih.

II. Natanjši naprave znotraj mejá državnih postav

- zastran srenjskih zadev;
- zastran cerkvenih in šolskih zadev;
- zastran dajanja priprav (firspan), potem zastran hrane in vkvartirovanja vojakov; zadnjič

III. Naprave zastran reči, ktere se po državnih postavah deželni oblasti odmerijo.

IV. Oddélek.

Deržavne zadéve.

§. 36.

Za deržavne zadéve se spoznajo:

- vse rodovino vladajočiga cesarja in pravico krone vtikajoče zadéve;
- ljudstvopravno (völkerrechtlich) namestovanje deržave in vsiga njeniga prida, posebno storitve pogodb s ptujimi deržavami;
- razmére deržave k cerkvi;
- vikši učeliša;
- vesoljna armada na deželi in na morju;
- deržavno hišno gospodarstvo s kronnim premoženjem in deržavnimi dominjami vred, v kterih se doslej z imenam „deržavno, katedralno ali fiškalno premoženje“ zaznamovano premoženje umé; deržavne rudnije, potem deržavne samoprodajstva (monopoli), deržavni kredit in vsi davki in odrajtočila v deržavne naméne;
- vse obertniške in kupčijske zadeve z brodníštvam, coljstvam in bankami, z denarstvam in rudnijstvam in obravnanjem mére in téze vred;
- zvezbe deržane po vodotokih in cestah, po želéznica, poštah in telegrafih, sploh vse deržavne zidarije;
- vse ohranjenje notranjiga varstva deržave zadevajoče naprave in pravila; zadnjič
- vse zadeve, kterih deržavna vstava ali deržavne postave za deželne zadéve ne spoznajo.

VII. Oddélek.

Postavodajna oblast.

§. 37.

Postavodajna oblast se zastran deržavnih zadév od cesarja v družbi z deržavnim zboram, za-

stran deželnih zadév od cesarja v družbi z dežel-
nim zborom (Landtag) spolnuje.

VIII. Oddélek.

Deržavni zbor.

§. 38.

Občni avstrianski deržavni zbor ima iz dveh
zbornic obstati: iz zgornje ali zgornjice in spodnje
ali spodnjice, in se vsako léto spomlad od cesarja
skup pokliče.

§. 39.

Deržavni zbor se snide na Dunaju, cesar ga
pa zna tudi v kako drugo mesto prestaviti.

§. 40.

Zgornjica obstoji iz poslancov, ktere vsaka
dežela v svojim deželnim zboru izvoli.

§. 41.

Število poslancov za zgornjico znêse polovico
vstavniga števila poslancov spodnjice.

Razdelitev tega števila razloči volitvina posta-
va tako, de ima vsaka kronna dežela dva uda svo-
jiga deželniga zbora za poslanca poslati, in ostalo
število se po razmeri prebivavcov med vsimi kron-
nimi deželami razdéli.

§. 42.

Obá iz vsake kronne dežele v deržavni zbor
zvoljena uda deželniga zbora mora ta biti v po-
polnim vživanju deržavnih in politiških pravic,
deržavljana saj skozi pet lét, in nar menj štirideset
lét stara.

Drugi udje zgornjice se zamorejo od deželniga
zbora izmed tistih deržavljanov izvoliti, kateri ima-
jo gori imenovane splošne lastnosti, in v deržavi
nar menj pet sto goldinarjev dobriga denarja na-
ravniga (directe) davka plačujejo.

V kronnih deželah, kjer število tacih deržav-
ljanov, kateri pet sto goldinarjev dobriga denarja
naravniga davka plačajo, ni v taki razméri, de bi
bil en tak med šestimi tavženti duš, se število s
tacimi deržavljani kronne dežele do te razmêre
dopolni, kateri so imenovanimu davku narbližnjiši.

§. 43.

Poslanci za spodnjico se volijo od ljudstva po
naravni (direct) volitvi.

Voliti zna vsak avstrianski deržavlján, kateri
je dosti star, v popolnim vživanju deršavljanskih
in politiških pravic, in kateri ali po volitvini posta-
vi določeni letni naravni davk plačuje, ali ki brez
plačila kakiga naravniga davka, po svoji osebni
(persönlich) lastnosti v kaki srenji kake avstrian-
ske kronne dežele djanjsko (activ) pravico voliti
ima.

§. 44.

Volitve za spodnjico se godé v kantonih (Be-
zirk), in v krajih, ktere volitvina postava določi;
ta določi tudi število poslancov po številu duš. Šte-
vilo se ima tako določiti, de na vsacih sto tav-
žent duš nar menj en poslanec pride.

Volitvina postava bo v poprejšnjim razdélku
imenovani létni naravni davek v vsaki kronni de-
želi s pogledam na lastne razmêre dežele postavila,

in se pri tem pravila deržala, de ta davek za de-
želo in za mesta do deset tavžent duš ni manjši
kot pet goldinarjev dobriga denarja, in za mesta
z več kot desetimi tavženti duš ni manjši kot de-
set goldinarjev dobriga denarja; nikoli pa nima
več kot dvajset goldinarjev dobriga denarja znê-
sti.

§. 45.

De se kdo v spodnjico izvoliti more, mora sam
pravico imeti voliti, v popolnim vživanju deržav-
nih in politiških pravic, avstrianski deržavlján nar-
menj že pet lét, in nar menj 30 lét star biti.

§. 46.

Vsako voljenje za zgornjico in spodnjico je
ustno in očitno.

§. 47.

Izvoljencám, ki imajo kako očitno službo, se
začasno izpušenje iz službe ali urlavb ne sme odreči.

§. 48.

Če kak ud deržavniga zbora kako plačano der-
žavno službo prevzame, se mora novi volitvi pod-
vreči.

§. 49.

Udje zgornjice se volijo za deset lét, uni spod-
njice pa za pet lét po versti. Po stečenim tem ča-
su se znajo zopet voliti.

§. 50.

Udje zgornjice ne dobijo nič plačila, uni spod-
njice pa dobijo za celi terpež vsaciga deržavniga
zbora odškodovanje.

§. 51.

Nihče ne more ob enim času ud zgornjice in
spodnjice biti.

§. 52.

Vsak ud deržavniga zbora priseže, kadar v
deržavni zbor stopi, cesarju in na deržavno vstavo.

§. 53.

Poslanci ne smejo nobenih podukov (Instruc-
tionen) jemati, in samo v svoji osebi (persóni) svo-
jo posvetovavno pravico spolnovati.

§. 54.

Vsaka zbornica deržavniga zbora ima pravico,
zvoljenske naročila svojih soudov pregledati in
razločiti, ali se imajo dopustiti ali ne.

§. 55.

Vsaka zbornica izvoli po čezpolovičnici glasov
svojiga predsednika in predsednikoviga namestnika
za celi čas zbora.

§. 56.

Nobena zbornica ne more sklepa storiti, če ni
večina vstavniga števila udov zbrana.

§. 57.

Skrivaj se ne smejo glasi — razun volitev —
v nobeni zbornici dajati.

§. 58.

Sklep storiti se zamore samo po čezpolovič-
nici glasov. Če je enako glasov, je v posvetovanje
vzeti nasvét ravno, kakor de bi bil zaveržen.

§. 59.

Seje deržavniga zbora so očitne; pa vunder ima vsaka zbornica pravico, če predsednik ali nar-menj deset poslancev nasvetje, séjo na skrivnim napraviti.

§. 60.

Samo poslanci zamorejo v zbornici, v kateri so, prošnje ali suplike predpoložiti.

§. 61.

Poslanstva ali deputacije se k deržavnemu zboru ne smejo pripušati.

§. 62.

Od nobeniga uda deržavniga zbora se ne sme zunaj deržavniga zbora zavoljo govorjenja v séjah odgovor terjati, in tudi tožba pri sodništvu se ne sme zoper njega zató storiti.

§. 63.

Ud deržavniga zbora se sme, dokler je zbor, samo z dovoljenjem zbornice, v kateri je, zapreti ali zasledovati, razun če je ravno pri hudodelstvu zasačen.

§. 64.

Vsaka zbornica si ima svoj opravljeni red znotraj od te ustave dane oblasti sama postaviti. Opravljeni vzajemnost med zgornjico in spodnjico se osnuje po pogojenji obeh zbornic.

§. 65.

Cesar, kakor vsaka obeh zbornic, ima pravico, postave nasvetovati.

§. 66.

Za vsako postavo je treba, de so cesar in obé zbornici ene volje. Nasvétu za dajbo postav, ki so bile od ene obeh zbornic ali od cesarja zaveržene, se ne morejo v tistočasnim zboru več storiti.

§. 67.

Deržavni zbor ima pravico, se postavodajstva zastran zadev vdeležiti, ki so v ti deržavni vstavu kot deržavne zadeve zaznamovane.

§. 68.

Postavodajstva zastran deržavnih zadev se vdeležijo poslanci iz vsih kronnih dežel. Ta občna deležnost velja tudi zastran postavodajstva v deželskih, v strahovavnih postavah, v obravnavi sodništva in v sodivnim ravnanju.

Ker pa na Ogerskim, Erdeljskim, Hrovaškim in Slavonskim, s Horvaškim primorjem in Réko vred za ravno imenovane strani postavodajstva posebne, od unih za druge kronne dežele različne postave in naprave obstojé, ostanejo za ta dél postavodajstva deželni zbori imenovanih kronnih dežel v stari veljavnosti.

Opravo deželnih zborov teh kronnih dežel pa bo dosadanje postavodajstvo v imenovanih stranéh pregledalo, de se berž ko bo moč enakost postavodajstva v vsih délih deržave doséze.

Preden se to zgodi, se imajo pa poslanci tiste kronne dežele, v katerih kako od drugih kronnih dežel razločno postavodajstvo v imenovanih stranéh obstojí, vdeleževanja posvetb zastran njih v deržavnim zboru zderžati.

§. 69.

Cesar preloži ali sklene deržavni zbor, in zna tudi razhod celiga deržavniga zbora ali pa ene zbornice ukazati.

Če se deržavni zbor preloži, ali pa tudi le ena zbornica razide, se imajo séje v obeh zbornicah berž berž vstaviti.

Novo skup poklicanje deržavniga zbora se mora, ako se razide, v treh mescih po razhodu zgoditi.

IX. Oddelk.

Deželne vladbine osnove in deželni zbori.

§. 70.

V §. 1. imenovane kronne dežele se v zadevah, ktere deržavna vladbina osnova ali deržavne postave za deželne zadeve spoznajo, od deželnih zborov namestujejo.

§. 71.

Vladbina osnova Ogerskiga kraljestva ostane toliko pri starim, de pravila, ktere se s pričujočo deržavno vladbino osnovo ne skladajo, ob veljavnost pridejo, in de se enaka opravičenost vsih narodov in v deželi navadnih jezikov v vsih razmerah očitniga in deželjanskiga življenja s pripravnimi naredbami prigotovi. Posebna postava bo te razmere vravnala.

§. 72.

Serbskimu vojvodstvu se take naprave prigotovijo, ktere se na varovanje njegoviga cerkvenstva in njegove narodnosti po starejših svobodnih pismih in cesarskih razglasih današnjiga časa operajo.

Zedinjenje vojvodstva s kako drugo kronno deželo se bo po posvetovanju z njegovimi poslanci, po posebni naravnavi postavilo.

§. 73.

V Hrovaškim in Slavonskim kraljestvu s tukajšnim Primorskim, potem z mestam Réko in njeno okrajno vred, se njihne lastne ustavnosti, znotraj zveze teh dežel z deržavo, ki je po ti deržavni vladbini osnovi postavljena, v popolni samosvojnosti do Ogerskiga kraljestva pri starim ohranijo. Poslanci iz Dalmacije se bodo z deželnim zborom tega kraljestva s posredništvom izvedivne deržavne oblasti zastran pridružitve in njenih pogodb posvetovali, in svoje izdelke cesarju v poterjenje dali.

§. 74.

Notranjo napravo in vladbino osnovo velike knežije Erdeljske bo po postavah popolne samosvojnosti memo Ogerskiga kraljestva in enakiga opravičenja vsih v deželi prebivajočih narodov, po pričujoči deržavni vladbini osnovi, nova deželna postava določila.

Pravice saksonskiga naroda se znotraj te deržavne vladbine osnove veljavno ohranijo.

§. 75.

V varstvo celosti deržave obstoječa naprava vojaške granice ostane v svoji vojaški obravnavi, kakor je, in ostane, kakor del cele deržavne armade, izvedivni deržavni oblasti podveržena. Posebna postava bo graničarjem zastran njihniga posestništva ravno tiste olajšanja prigotovila, ktere so prebivavcam drugih kronnih dežel prigotvijene.

§. 76.

Posebna postava bo vladbino osnovo Lombardo-beneškiga kraljestva in razmero te kronne dežele do države določila.

§. 77.

Vse druge kronne dežele bodo lastne vladbine osnove dobile.

Stanovske (ständisch) osnove so ob moč djane.

§. 78.

Deželni zbori se imajo s pazenjem na vse, kar je deželi v prid, sestaviti. Poslanci za te zборе se imajo po naravni volitvi voliti.

§. 79.

Pravice, ktere grejo deželniemu namestništvu, se ali po deželnih zborih samih, ali pa po od njih zvoljenih deželnih odborih (Ausschuss) izgotovljajo.

§. 80.

Vsim deželnim zborom se pravica prigrigotovi, se postavodajstva v deželnih zadevah in nasvetovanja postav vdeležiti, kakor tudi pravica, nad izgotavljanjem deželnih postav čuti.

Enovoljnost cesarja in deželnega zbora je za vsako deželno postavo potrebna.

§. 81.

Poprave deželne vladbine osnove se imajo v deželnih zborih, kateri se bodo nar perva zbrali, po navadni poti postavodajstva nasvetovati. V naslednjih zborih je, de se zastran tacih poprav sklep stori, potreba, de so nar menj tri četertinke vsih poslancov pričijoče, in de nar menj dve tretjinki pričijočih dovoli.

§. 82.

Bolj natanjčne določbe zastran sostave in oblasti deželnih zborov in deželnih odborov bodo deželne vladbine osnove in volitvine postave teh kronnih dežel na znanje dale.

k. 83.

Vse vladbine osnove posameznih kronnih dežel, iz katerih država obstoji, imajo v letu 1849 veljavnost zadobiti, in se imajo prvemu občnemu avstrijskemu državnemu zboru predpoločiti, ki bo po njihni vpeljavi skup poklican.

X. Oddélek.

Izvedivna oblast.

§. 84.

Izvedivna (postave izgotovljajoča) oblast je v celi državi in v vsih kronnih deželah ena in nerazdeljiva. Samimu cesarju gre, ki jo po odgovorljivih ministrih in njim podložnih vradnikih (Beamte) in postavljenih izveduje.

§. 85.

Ako se kakimu društvu ali komurkoli izvedivna oblast izroči, se zamore to samo preklicljivo zgoditi in krona ima vselej pravico, za izvedenje izročena dela izvedivne oblasti druge naprave storiti.

§. 86.

Izvedenje in varovanje deželnih postav, kakor tudi izgotavljanje sklepov, ktere deželni odbori

znotraj mejú svoje ustavne oblasti storijo, gre izvedivni oblasti.

§. 87.

Če državni ali deželni zbor ni zbran, in če je pravil silno treba, ktere v postavah niso bile previde ne in bi iz njih zamudbe državi ali kaki kronni deželi nevarnost protila, ima cesar pravico, potrebne naredbe, za ktere so ministri odgovorni, storiti, ktere imajo moč začasnih postav, tode dolžan je, državnemu, in kakor nanese, tudi deželniemu zboru razložiti, zakaj in s kakošnim pridam jih je storil.

§. 88.

Ministri imajo vladarstvo v državi in v posameznih kronnih deželah peljati, potrebne ukaze dajati, in nad spolnovanjem državnih in deželnih postav čuti.

§. 89.

Ministri imajo pravico, s svojo odgovorljivostjo v zadevah, ktere so srenjam ali deželnim zborom in njih namestnikom v samostojno razsojenje prepušene, izpeljanje vladarnih naprav, ki so zoper postave in občni blagor, vstaviti ali pa zopovedati.

§. 90.

Ministri imajo pravico v državni zbor priti, in kader je, govoriti; za določene posvetbe si znajo tudi odbrane komisarje v namestnike vzeti.

Sklepovanja v državnem zboru se samo takrat vdeležijo, če so njegovi udje.

§. 91.

Zastran odgovorljivosti ministrov, zastran sodniga ravnanja zoper njih, potem zastran kaznovanja, če so obsojeni, se bo posebna postava dala.

§. 92.

Za posamezne kronne dežele izvoli cesar svoje namestnike (poglararje), kateri imajo kakor dogotivniki izvedivne oblasti dolžnost, nad spolnovanjem državnih in deželnih postav čuti, in notranje zadeve v njim dodeljeni okrajni voditi.

§. 93.

Poglararji imajo pravico, v deželne zборе sami priti, ali pa namest sebe komisarje poslati, in kadar je, govoriti.

Sklepovanja v deželnih zborih se samo takrat vdeležijo, če so njih udje.

§. 94.

Poglararji so v svojim opravilstvu za to odgovorljivi, de se državne postave in postave njihne kronne dežele natanjko spolnujejo in izvedujejo.

§. 95.

Izvedivna državna oblast zna poglararjem in vsim gosposkam posameznih kronnih dežel tudi oskerbovanje državnih zadev naročiti ali jih pa drugim pooblastenim v vsih delih države v vladanje dati.

XI. Oddélek.

Deržavno posvetovavstvo.

§. 96.

Kroni in izvedivni oblasti se pridá deržavno posve-